

SZÉKELYFÖLD

Politikai, közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap.
Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Kézdivásárhely, 1905. December 7.

Csütörtök.

XXIV. évfolyam 98. szám.

Felelős szerkesztő: Vajna Károly.

Kiadó laptulajdonos: Ifj. Jancsó Mózes.

Előfizetési árak:

Egész évre 10 korona. Félévre 5 korona.
Negyedévre 2 korona 50 fillér.
Egyes szám ára 10 fillér.

A lap szellemi részét illető közlemények, Vajna Károly szerkesztőhöz, az előfizetési és hirdetési pénzek Ifj. Jancsó Mózes könyvnyomdájába küldendők.

Hirdetmények díja:
4 hasábos petíciósért, vagy annak helyéért 10 fillér.
Hivatalos és árverési hirdetések külön díjtétel szerint.
Nyíltér sora 30 fillér.
A hirdetések s. nyílt érek díja előre fizetendő.

Még egyszer a földtehermentesítésről.

A földtehermentesítés kérdése utóbbi időkben nagyban foglalkoztatja a közvéleményt. A kérdés eltekintünk minden politikától, csakugyan nemzeti érdek, annyira feltétele a magyar nemzet fejlődésének.

1848-ban a nemzet újja született, nagy, szép ideálok után indult s a legnagyobb optimizmus fogta el az embereket és mindenki azt hitte, hogy megnyílt az eldorado s Magyarországra fényes jövő vár. És ma olyan az eredmény, hogy a kívándorlás félelmetesen nő, a középbirtok pusztul, a dolgos magyar ember munkája nem vált produktívá, nem jövedelmez annyit, mint kellene. 1848-ban kimondották, hogy a földbirtok szabad s tényleg azzá vált, de a szabaddá tett birtok urának ritka esetben volt meg a pénzereje, hogy birtokát felszerelje és üzembe tartsa. Így pénzkölesönhöz, vagy uzsorához fordult. Ötven esztendővel ezelőtt nem volt sok takarékpénztár, azért fordultak uzsorához a földes gazdák. A magyar földbirtokot ma több milliárd adósság terheli és ez a nagy adósság napról-napra szaporodik.

Az örökösödés és a vétel ári hátrálékok révén is folytonosan szaporodtak a földadósságok. Az adósságok megszüntetésére alig van orvosszer amugy hamarjában, a németek és az osztrákok is csak úgy segítettek a nyomasztó gondokon, hogy a betáblázott adósságokat fel nem mondható amortizációs kölcsönökre változtatták át. Magyarországon is megindult ily fajta mozgalom és e tekintetben sikerült is az Országos Központi Hitelszövetkezetet kapcsolatba hozni a Kisbirtokosok földhitelintézetével úgy, hogy ezek most 5 1/2%-os amortizációs kölcsönt bocsátanak a földbirtokos osztály rendelkezésére, ha egyébként a gazdák valamely, az országhoz tartozó hitelszövetkezeteknek tagjai.

Oly községek, hol ily szövetkezetek nincsenek meg kell csinálni a szövetkezetet, annál inkább, mert az az 1800 drb szövetkezet mely 5000 községre terjeszti ki működését eddig is bebizonyította, hogy ez irányban igen helyes reformokat léptetett életbe, mely az adós gazdák helyzetén sokat könnyített.

Egy nagy kívánság volna az, hogy a takarékpénztárak megreformáltatnák oly módon, hogy kimondassék a törvényben az, hogy a betéti kamatláb felett csak bizonyos %-al szabad nagyobb kamatot

szedni, mert ez még sem járja, hogy a takarékpénztárak kevés kamatot fizetnek a betett összegért, ellenben a kölcsönök után sok kamatot szednek.

Volnának számos egyéb teendőink is, a melyek a földtehermentesítésre vonatkoznak, ilyenek pl.: hogy a létező hitelforrások kihasználása végett meg kellene a magyar társadalommal értetni, hogy ne üzzön fényűzést, a mely milliókat von el onnan, a hol sokkal több haszonnak lehet a milliókat felhasználni. Magát az államot is más alapra kellene helyezni. A közigazgatást, városit, községit, megyeit, hol nagy kiadásokat tesznek, a melyek nem eléggé gyümölcsözők.

Ennek eredménye a földbirtokos szempontjából az, hogy megdrágítják a tőkét, a melyek a földbirtokok rendelkezésére állanak.

A földtehermentesítés keresztüli vitele oly örökség és kötelesség, melynek keresztül vitelére mindenkinek kezét kell fogni, a ki csak a hazai földet szereti. Régi vágyakozása ez már a földes gazdáknak, s hogy-hogy nap-nap után nagy a panasz, mindenki jobb sorsban szeretné látni azokat, a kik a földet bírják.

Ha olcsóbbá teszik a kölcsönöket, ha a törvényhozás útján beszüntetik a kölcsönöket annyira megdrágító bélyegköltéseket, ez már komoly lépés volna, az olcsó hitel elnyeréséhez.

A magyar takarékpénztáraknak is szövetségre kell egymással lépniük, úgy mint az erdélyi oláh takarékpénztárak tették. Ezt különben hazafias kötelességünk is előírja, mert Erdélyben hol a román takarékpénztárak a gazdasági fellendítésre vállalkoztak, ott a román gazdasági osztály sokkal erősebb, mint a magyar.

A takarékpénztárak jól tennék, ha kezükön lévő földjeiket parcelláznák, a gazda osztályt előnyösen földhöz segitenék.

Ezekkel a reformokkal lehet és kell az eladósodott gazdák baján segíteni, a sok szónoklás és ígérlet mind hiába való, az olcsó kölcsön az a fő, akkor szűnik meg a baj. És ha ezzel fognak hozzá, akkor a reformot mindenki szívesen látja.

Dr. Bernáth István.

A válság.

Nyomdászok sztrájkja az általános választói jog érdekében.

Az általános titkos választói jog érdekében a fővárosi nyomdászok egyesülve, kimondották, hogy a mely lap nem hive az általános választói jognak, azt

nem szedik és nem nyomják ki. Ennek következtében már hétfőn nem jelent meg a Magyarország, A Polgár, Független Magyarország, Magyar Szó, Pesti Hirlap, Politisches Volksblatt, Pesti Napló, Esti Ujság stb. s vidékre, így Kézdivásárhelyre is kedden, szerdán nem is érkeztek a fővárosból olyan lapok, melyek nem hivei az általános választói jognak.

A választási reform.

A bécsi Zeitschrift írja, hogy Kristóffy a választási reformról szóló törvényjavaslatot, mely már elkészült sajtó útján fogja közzétenni. Kristóffy a képviselőház 19 iki ülésén akarta beterjeszteni ezt a törvényjavaslatot, mivel azonban a képviselőházat előbb elnapolják, csak sajtó útján teheti közzé javaslatát.

A vezérőlbizottság ülése.

A vezérőlbizottság hétfői ülésén foglalkozott a szedők sztrájkjával, az általános választói jog kérdésével, valamint azzal, hogy mitévő legyen a képviselőház elnapolása esetén. Mindazon kérdésekben azonban határozatot nem hoztak, hanem kedden folytatják a tanácskozást. Az ülés folyamata alatt szó volt arról, hogy a vezérőlbizottsághoz több sugalmazott távirat érkezett, melyek azt tartalmazták, hogy a király szívesen fogadja a koalíció közeledését. Híre érkezett a tanácskozás folyama alatt, hogy a Fejérváry lemondási kérvénye felett ma döntöttek és állítólag el is fogadták. Zichy Aladár és Rakovszky István nem jelentek meg a néppárt részéről csak Kaas Ivor vett részt a gyűlésen.

Esetek a beiskolázás kijátszása köréből.

Ha az ember szabad akarattal rendelkező teremtménye az Istennek, miért nem engedjük minden tekintetben szabadon cselekedni. Legalább addig miért nem, a míg eselekedetével másoknak nem árt. Mennyi bajt, kellemetlenséget okoz a hatóság magának és sok másoknak a beiskolázással. Igyekezik azon, hogy minden tanköteles részesüljön az oktatás jótékonyosságában, hogy ne nőjön úgy fel, mint a barom vagy az erdei fa. Ezzel szemben mennyi mindent kitalál a szülő, gazda és maga a tanköteles is a hatóság kijátszására, a törvény kikerülésére; azt csak az tudja, aki hivatalból köteles vele foglalkozni. A kertész a fát nyesi, karóhoz köti, némelyiket le is vágja, megoltja, hogy kertjének hasznos tagjává tegye; így tesz a törvény is a hatóság segédkezésével az egyénnel, idomítja, nyesi, hogy a társadalom hasznos tagja legyen. Hogy mily furfanggal eszelnek ki egy-egy kibúvót, a törvény megkerülésére arról a felőbb hatóságnak fogalma sincs: de nem is lehet, mert a központban az ilyen esetek nem járnak. Egy párt ezekből elmondok, hogy a hatóság megismerve, ellene is megtehesse intézkedését.

Év elején megszabadul az iskolától a növendék, ha be nem iratják. Ebbe bele élte már magát az iskolakerültetők raja. Nekik hasztalan hirdeti a pap a szószékről, a községi szolga utcánkénti kikiáltással, hogy szeptember 1—15 ig tart a beiratkozás: meg sem hallják. A határidő letelt, megkapja az előjáróság a be nem iratottak jegyzékét, s megindul házról-házra. Most még lesbe állnak a gyermekek, a szülők adott jelre ajtót zárnak; mire a hivatal odaért, a gyermek jelenti, hogy „édes apámék a

mezőn vannak". Megrendelik, hogy azonnal menni kell beiratkozni, a jól betanított gyermek elindul, de féltról megtér. Megjárja háromszor-négyszerig az előjáróságot, akkor összefogdossa a gyermekeket és úgy viszi fel az iskolába, hol be is iratja. Ott nem foghatják, mert házörök; haza engedik, hogy más nap jöjjön fel mindenik. Nem jó abból egy sem az iskola felé.

A másik az előjáróság elől elbujtatja a gyermeket s mond egy várost vagy falut, hogy ott van vagy szolgálatra, vagy valami rokonnál; de iskolába jár. Azonban a gyermek otthon van valami rejtekhelyen. A helyi hatóság átír a megnevezett községbe, hogy az odaátavozott N. N. tankötelet iskolázzák be. Megindul a nyomozat. Kutatnak egy hónapig, akkor visszajelentik, hogy a nevezett nincs ott, keressék otthon. Egy pár heti keresés után — mert mindig lesik az előjáróságot — megtalálják egy óvatlan pillanatban otthon és beiskolázzák. Beiskolázás után jár egy pár napot, többet nem míg egy koronáig nem büntetik. Akkor eléáll, hogy beteg volt. Ez felütitett két előjáróságot s körben kérdezik és nevet a sikerült csíny felett.

Némelykor kettő egyezik össze a hatóság kijátszására: a szüle és egy idegen községbeli rokon. Kettő kihúzzák az egész évet iskola nélkül. Ha hon keresik; éppen tegnap vitte el a testvérem, hogy ott járassa iskolába itt tőlünk messze van az iskola; mikor amott megkapják, akkor ép ott van az apja vagy anyja, hogy haza vigye, mert gyengélkedett — nem is hozza vissza. Ez a hazudozás addig megy, míg a tanévnek vége.

A cseléd meg úgy jár tul a törvény eszén, hogy beiratkozik a szüle nevére, de nem néz az iskola felé sem. Kimutatják. Az első intés. Elveszi az intésről szóló jegyet a szüle, de a gyermek még sem megy az iskolába. A másodszori kimutatásnál kirójják az 1 koronát. Ettől már megijed az atyafi. Elmegy a gondnoksághoz (iskolaszék) és azon kezdi, hogy nem is tudta, hogy iskolába kellett volna a Pistit küldeni. Ekkor figyelmeztetik, hogy még egy cédulát kapott. Beismer annyit, hogy valamit kapott, de nem tudta miféle; mert nem tud olvasni. Különben is a fin el van szegődve. Megnevezi a gazdát. A büntetést törlik.

Kezdődik elől a kimutatás a gazda nevére. Az intésre ez sem reagál. A büntetésre kijelenti, hogy ha tudta volna, hogy iskolába kell járattatni, meg sem fogadta volna; mikor megtudta azonnal haza kü-

dötte. Itt is a büntetés törlése következik és a mulasztás vezetésének más néven előlkezése.

A másiknál a gazda lett bemondva gondviselőnek. Nem jár a cseléd az iskolába. Jönnek a fokozatos eljárások. Csak a büntetés kirovásakor mozdul meg a gazda. Kijelenti, hogy ő kegyelemből tartja (a tanuló 13—15 éves), ha iskolába kell járattatni, kiesapja a kapun vagy azt mondja; nála napszámra van ő a mulasztásért nem felelős. Itt az iskolába járás kötelezettsége alól való felmentés segít.

A kezdőket meg úgy vonják el az iskolától, hogy év elején bejelentik fejletlennek. Hasztalan utasítják orvosi bizonyítvány beszerzésére, nem szerzik világot sem.

Ezek az általános tankötelezettség kijátszására irányuló törekvései népünknek. És ezek kezdettek nagyon gyakoriak lenni. Ezek ellen kellene valami szigorú intézkedés. Igaz, hogy olég csapás a tudatlanság arra, akit így elvonnak az iskolától; de, mert nem az ő hibája, érzékenyen kellene sújtani azt, aki rábizonyul a törvény kijátszására.

Egy tanügy barát.

A Paedagogiai Társaság közgyűlése.

A kézdivásárhelyi Paedagogiai Társaság dec. 2-án tartotta meg évi közgyűlését a tagok élénk érdeklődése mellett. Az érdekes és tanulságos közgyűlést Hassák Vidor főgimn. igazgató, a társaságnak megalapítója és azóta lelkes, tevékeny és fáradhatatlan elnöke nyitotta meg az összetartásról, a kartársi szeretetről szóló kerekded, eszes beszéddel, melyet a közgyűlés zajos helyesléssel fogadott és Gáspár István indítványára jegyzőkönyvbe iktatni és hírlapban közölni határozott.

A múlt gyűlés jegyzőkönyvét Bíró Lajos olvasta fel, melyet tudomásul vettek. Balázs Márton gondos titkári jelentése, melyet nagy figyelemmel hallgatott a társaság, a múlt év képét rajzolta meg.

Balogh Vendel pénztáros jelentését a számvizsgáló bizottság jelentésével tudomásul vették és a felmentvényt megadták.

A hivatalos ügyek elintézése véget érve, Bíró Lajos főgimn. tanár tartotta meg kiváló becsű felolvasását, melyben a nevelés, főképpen az etikai, erkölcsi nevelés fontosságát hangsúlyozta és a kül-

tészet nevelő hatását ismertette. Felolvasó azon nézetének adott kifejezést, hogy az elemi iskolai könyvekbe felvett versek egy része kozmopolita irányzatánál fogva mir elavult és nem szolgálja sem a vallásos, sem a hazafis nevelést, melyre pedig ezután még nagyobb szükség lesz. Ohajtandónak tartaná, hogy elemi iskolai könyveinkbe Pósa Lajosnak és a hozzá hasonló íróknak paedagogiai jelentőségű olvasmányait, illetőleg költeményeit vezessék be. Majd a gimnáziumban olvastatni szokott költői művek neveléstani fontosságáról szólott és szeretett volna, ha a magyar nyelv az új tanítástervben több órát kapott volna, mert igazán csak úgy lehetne kiaknázni a költeményeknek gazdag paedagogiai tartalmát.

A felolvasást a közgyűlés éljenzéssel fogadta és az elnöknek, M. Székely Jánosnak és dr. Balogh Vendelnek elismerő szavai után jegyzőkönyvbe iktatni és a hírlapban közölni határozta.

Most Nagy Dónes főgimn. tanár szavalt el Szász Károlynak „Binffy Dónes eszéka” című balladáját általános figyelem közepette. Nagy Dónes lsten áldotta művészlélek, kinek ének és zenéi tudása mellett most hatalmasan bontakozott ki nagy szavaló képessége is. A hosszú és finom árnyalást igénylő balladának minden szépségét érvényre juttatta, miért a közgyűlés zajos éljenzéssel homorálta a kitűnő szavalót.

Török Andor polgármester Kézdivásárhely múltjából olvasott fel, igen érdekesen rajzolva meg a kézdivásárhelyi életet a 13. század elején. A Rákócy idejében kezdődő és Mária Teréziáig tartó korban a városnak hű képét, plasztikus rajzát adta építkezés, a lakosok bevándorlása, szokások és büntetések tekintetében. A városnak sárgult aktáiból nagy szorgalommal és fáradozással megkésztett felolvasás a kultur történet szempontjából is föltötte fontos lévén a gyűlés éljenzése, az elnök köszönete és Gáspár István indítványára jegyzőkönyvbe iktatni és hírlapban közölni határozatott. — A tárgysorozat ki lévén merítve a gyűlés 6 órakor az elnök elvtetésével véget ért.

Törvényszéki csarnok.

Érdekes fő tárgyalás folyt le Kézdivásárhelyen a kir. törvényszéknél f. hó 2-án. Egy rá-

T Á R G A.

Kézdivásárhelyi élet a XVIII. század elején.*)

Írta: Dr. Török Andor.

Mindjárt kezdetnek meg kell jegyeznem, hogy felolvasásom címe talán többet ígér, mint a mennyit adni fogok. Erről a címről igen sokat lehetne írni szorgalmas, adatgyűjtő buvárkodás alapján, én azonban csak vázlatos képet kívánok adni régi poros írásokból kiböngészett mozaikszerű esetekből, melyek megvilágosítják nemes Kézdivásárhely városnak 200 évvel ezelőtti élt társadalmát.

A kor, melyről szólok, a Rákóczy szabadságharc idejével kezdődik, és III. Károly királyon át Mária Terézia trónraléptéig terjed. Ez időben már vége volt az erdélyi magyar fejedelemségnek, a Habsburg császár-királyok uralkodtak Erdély ország felett.

Kicsiny városka volt akkor Vásárhely. Lakossága nem igen haladhatta tul az 1500 lelket, a min azonban mindjárt kevésbé üdődünk meg, ha tudjuk, hogy ugyanakkor Brassónak, Kolozsvárnak sem volt 10,000 lakosa, tehát Erdély többi városaihoz viszonyítva, nem volt kedvezőtlenebb, mint ma. A beépített terület a mainak fele lehetett. A mai két kertmege után belül voltak a lakóházak, azonkívül csak csűröskertek; a Szala és Kovácszer azonban már népes városrészek voltak. A Kanta, abban az időben Kis Kantafalva, Nagy Kantafalva és Alsó Volál néven — mint tudva van, — nem tartozott a

városhoz, sőt még Háromszékhez sem, hanem Felső Fehér vármegyéhez.

A város akkori külsejéről fogalmat alkothatunk magunknak, ha tudjuk, hogy a házak tulnyomó nagy része kőpincével ugyan, de fából épült, csak a legelölkelőbb, vagynos patriciusoknak volt kőháza. A faházak típusát pedig nem a később német és szász mintára divatra jött oromfalas, elcsapott fedelű, ma is látható kiugró lépcső feljárás formájának kell tartanunk, hanem a régibb falusi házakon ma is megtalálható fejlettebb székely-ház alakjában építkeztek akkoriban K.-vásárhelyen, székely beosztás szerint ereszszel és fűstházzal a lakószobamellét.

A mai piac alsó részét állandó deszkaszínek foglalták el, melyekben szigorú rend szerint meg volt állapítva a városi céhek áruló helye, azonkívül naponként árpadokkal, sátrakkal volt a piac legnagyobb része telerakva, melyeken a kufárok és kufárnék álltak.

A piacon megvolt a mai három kut, a legfelsőtől keletre, az ifj. Dávid István háza táján állott a „kőköből” egy kockaalaku állvány, melynek ürtartalma egy öl kő volt, s a melyről a közérdekű hirdetések kikiáltattak. E mellett állott a „kalicka” melybe az elítéltek záratnak, s a mely nevének megfelelően valóban „kalicka” volt, úgy hogy a kívül álló nép ingerkedhetett a belezárttal a rácsosaton keresztül, a mi a becsúszás szégyenteljes jellegét fokozta. A kalicka mellett volt a „pellengér” melyre a megszégyenítő büntetéssel sújtottakat, igen gyakran káromkodókat és megcsótt lányokat állítottak ki a közmegvetés zsákmányául. És végül, hogy semmi se hiányozzék e díszes sorozatból, itt állott a „fa-ló” is, melyre felülni meggyalázó büntetés volt a tisztesség törvényei ellen vétőkre.

A mai ref. templom helyén egy kisebb tem-

plom állott, magas kőfallal, azelőtt bástyákkal körülrakítva úgy, mint azt némely ma is fennálló régibb székely templomkastélynál látjuk; a körkerítés célja volt, végső hadi veszedelem esetén ideig óráig tartó menedéket nyújtani az odahúzódtott lakosság-nak. A templomkerítésen belül volt a régi, a XVIII. század elején már felhagyott temető, azon a részen a hol ma Jancsó F. Lajos boltja áll. A templom alatt sírbolt volt, amely befalazva ma is megvan, s a melybe valószínűleg a papok temetettek.

A templom mellett, mint ma is volt a papilak a „parochialis lakás” és az ev. ref. iskola. A kerített templomot „vár”-nak nevezték az akkori iratok, de jellemző, hogy a vár mellett említik a „cigánytő”-ját is, bizonyára valami posványos helyet, — a mi bizony — tekintve a helynek a városban előkelő központi fekvését, — a város elhanyagolt, sáros voltára enged következtetni, — kivált, ha tudjuk, hogy ahol most a Tóth G. István szeszgyára van ott még 60 évvel ezelőtti is valóságos moesár volt.

A vártól kezdve kerekén a piac körül, meg voltak a mai síkatorok, udvarterek, eredetileg mindenik egy egy család közös jószág, melyek a házak nem létében a régi székely jog szerint a fiuleányokra s ezek után idegen családokra jutottak. A XVIII. század elején még a legtöbb ily udvartér megőrizte nemzeti jellegét és azon néven neveztetett, a mely családnak birtoka volt. A vár mellett pld. volt a Jancsók udvara, azután a Bolyókó, mely leányágon a Balogokéval lón, tovább a Szécsók stb.

A mai Vigadó helyén volt a barompiac, a kanta felé a Szécsók udvara, másfelől a Barabás család nemesi telke között. A Barabásokkal ezen telek miatt éppen akkor folytatott a város egy 100 esztendeig tartott nagy pórt, amely rendkívül érdekes és korjellemző, de itt tárgyam nem enged meg rá

*) Felolvasás a kézdivásárhelyi Paedagogiai Társaság dec. 2-án tartott közgyűlésén.

galmazási pör került a bírák elé, melyet a kir. tanfelügyelőség megkeresésére a közdivásárhelyi kir. ügyészség indított meg hivatalból Székely Zsigmond kálmoki unitárius pap ellen.

Nevezett lelkész ugyanis, amiatit boszujától vezéreltetve, hogy a kálmoki állami iskola igazgatója: Hosszu Ferenc hivatalos kötelességéhez híven, az iskola belső életéről a kir. tanfelügyelőséghez tett szokásos hivatalos havi jelentésében nem hallgatta el, hogy Székely Zsigmond unit. pap, az áll. iskolában nem teljesítette hitoktatói kötelességét törvényszerinti elfogadható pontossággal s ezért a hitoktatói díj kiutalása felfüggesztetett: fellerjesztésében azzal vádolta be Hosszu Ferenc igazgatót Csánki Gyula kir. tanfelügyelő előtt, hogy Hosszu F. ez év február 2-án, iskolájában egy cigánylegényvel helyettesítette magát s ezzel az iskola hívatását s a tanítói tekintélyt kompromittálta szülő és tanítványok előtt egyaránt. Miután a kir. tanfelügyelőnek a gondnokság útján eszközölt békítési kísérlete Székely Zs. lelkész makacssága miatt meghiúsult, a vád a bíróság elé került, melynek elnöke Kádár Ákos kir. törvényszéki bíró, szavazó bírák: Veress Gyula és Dr. Szepessy József kir. tszéki bírák voltak; a közvádó tisztót Király Aladár ügyész teljesítette. Vádolt és sértett, valamint 12 tanu, köztük a vádlott által beidéztetett 6 elemi iskolás gyermek kihallgatása után Király Aladár kir. ügyész meggyőző érvekben gazdag, gyönyörű beszédben bizonyította be a vád alaptalanságát, vádlott bűnösségét s bár a védő: Nagy György jobb ügyész máltó hévvel igyekezett vádlott ártatlanságát bizonyítani: a bíróság egyhangu határozatával kimondotta Székely Zsigmond bűnösségét s öt 3 napi fogházra, vagy 20 koronát mellékbüntetésre s az eljárási költségek megfizetésére ítélte s ezzel elégtételt szolgáltatott a méltatlanul megvádolt Hosszu Ferenc igazgató-tanítónak.

NAPI HIREK.

— Egyházi közgyűlés. A közdivásárhelyi ev. ref. egyházközség múlt vasárnap d. u. 5 órakor rendkívüli közgyűlés tartott, melynek egyetlen tárgyát a tervbe vett építkezések megszavazása képezte. A közgyűlés, melyet Köllönte Mózes főgondnok vezetett, egyhangu határozatával hozzájárult az építkezésekhez: így tehát kilátás van rá, hogy a jövő

év tavaszán végre az egyházközség hozzá fog az építkezésekhez.

— Human intézeteink múlt vasárnap d. u. Gróf Mikos Árminné lelkes vezetése alatt választmányi üléseket tartottak. Az árvaház ügyeit Nagy Károly igazgató, a menedékház ügyeit pedig Vajna Károly titkár adták elő. A két intézet közgyűlése december 17-én fog megtartatni.

— A Paedagogiai Társaság estélye. A szombaton délután tartott közgyűlés után este 7 órakor a Paedagogiai Társaság tagjai a Vigadó külön termében jöttek össze, s hol kedélyesen töltötték az estét. Több pohárköszöntő hangzott el, melyek közül kiemeljük Balázs Márton, M. Székely János és Kiss Károly köszöntőit, kik az elnököt éltették. Hassák elnök a társaság tagjait köszöntötte. Gáspár István dr. Torók Ando. l. a hölgyeket, majd pedig Nagy Déneset éltette. Balázs Márton Bíró Lajosra köszöntött. Bíró Lajos M. Székely Jánost; majd Balázs Mártont és később a társaságnak két tiszteletbeli tagját: szentkatolnai Pál István apát kanonok-referenset és Csánki Gyula kir. tanfelügyelőt éltette és indítványára nevezetteket táviratilag üdvözölték. Az estély igen kedélyes volt és messzire benyúlt az éjbe. Pál István apát-kanonok a Paedagogiai Társaság üdvözlését Hassák Vidor elnökhöz intézett következő sorokkal köszöntö meg: „A Paedagogiai Társaság táviratilag tudatott szíves megemlékezését hálás szívvel köszönöm. Szívélyes üdvözléssel; Kolozsvár, 1905. dec. 4. Pál István.”

— A rendőrkapitányi állás ügye, mely K. Bécz Józsefnek 1900. október 17-én történt felfüggesztése óta függőben van, végre valahára gróf Haller János főispán ismételt erőyes föllépése következtében, dűlőre jutott; K. Bécz József állása megüresedettnek jelentetett ki s a rendőrkapitányi állásra a pályázat december hó 31-iki határidővel kihirdetett.

— A közdivásárhelyi hus- és fafogyasztási szövetkezet igazgatósága f. évi dec. 3 án tartotta meg alakuló gyűlést. A szövetkezet elnöke Elekcs Béla kir. táblabíró ajánlatára alelnök lett Somogyi Gusztáv minorita rendház főnöke, pénztáros Jancsó Géza törv.-széki irodai igazgató, könyvelő Holló Béla és ideigle es jegyző Tóth Balázs főgimn. tanár. A vezérigazgatói állást az igazgatóság, mely a legfontosabb és a legnehezebb, egyelőre betöltetlenül hagyta, s az ügyek vezetését az elnökségre bízta. A választás után az igazgatóság több folyó ügyet in-

tézett el, felkérte a pénztárost, hogy a részvények árának a beszédését dec. 10-én kezdje meg, hogy a hus árulást a szövetkezet minél előbb megkezdhesse. Végül a fűszerkereskedőkhöz az alábbi felhívás közvétele határozta el: „A közdivásárhelyi hus- és fafogyasztási szövetkezet igazgatósága felhívja a fűszerkereskedőket, hogy adjanak be hozzá ajánlatot az iránt, hogy első minőségű fűszer árucikkeik árából a szövetkezet tagjainak hány % engedményt hajlandók adni. A legkedvezőbb ajánlatok tevőnél fog a szövetkezet 300-nál több tagja vásárolni.” Tóth Balázs, a szövetkezet jegyzője.

— Hazaiiparcikkek védelme. Magyar Védő Egyesület címmel Budapesten egyesület alakult mely a hazai ipar cikkek terjesztését tűzte fel. d. tául. Az egyesület most címtártszándékozik kiadni, a mely tartalmazni fogja a hazai iparcikkek termelőinek és az e cikkek árúsitó kereskedők címeit, továbbá kizárólag a ha a határan belül előállított áruk jegyzékét. A címtárt az érdeklődő közönség ingyen kapná, továbbá az összes kávéházakban és vendéglőkben is a közönség rendelkezésére állana. Ezzel szemben az iparos és kereskedő, kinek neve a címtárba jön és cikkei ismertetnek az egyesület évi tagsági díján kívül üzletének nagyságához képest egyszázszemindenkorra csekély 1—5 koronával járul hozzá. A kik érdeklődnek és nevüket valamint termékeiket a címtárba hirdetni akarják forduljanak a Magyar Védő Egyesület elnökségéhez Budapest, VIII. Bezerédy-utca 6.

— Köszönet és értesítés. Az áll. el. iskola Napközi Otthona javára ujabban adakozott: Balogh János cipész ur 4 K. t. Midőn ezt köszönettel nyugtávan yozom, egyidejűleg értesitem a nemesszívű adakozókat, hogy a szegény tanulók étkezése f. évi dec. 1-én megkezdődött. Ha idejük megengedi, szíveskedjenek olykor-olykor meglátogatni a Napközi Otthont s meggyőződni, annak áldásos jótékonyaságáról. Az étkezés mindig pontosan 12 órakor az áll. el. iskola munkatérjében történik. Kézdivásárhely, 1905. dec. 5. M. Székely János, áll. isk. igazgató.

— Felhívás adakozásokra. [Kézdivásárhely város tanácsától vettük az alábbi felhívást: Szíveskedjék becses lapjában közzé tenni, hogy Budapest székesfőváros a város tanácsát az iránt kereste meg, hogy József főhercegnek emelendő szobrára gyűjtsön. Ugyanily kérés érkezett a tanácshoz, a Nagybecskerekem emelendő Kiss Ernő 1848/49-es vértanú tábornok szobrára vonatkozólag és a Ma-

kitérnem, azonban megemlítem, hogy részben ezen pör okozta hogy az ottani addigi barompiac a Barabások jószágává lett és a XVIII. század harmadik tizedében máshová kellett azt áthelyezni. Egyideig legalább országos vásárokon, így említették, a csernatóni ut végén a váron kívül volt a barompiac. Ha még megemlítem, hogy a ref. temető már akkor megvolt, és hogy a városból kimenő minden uton, — székely szokás szerint — mindenütt volt a város végén egy „tanorok-kapu“ úgy körülbelül magunk elé képzelhetjük az akkori város külső képét, Sajnos, azt nem sikerült megtudnom, hol volt a „dormos praetorialis“ a város tanácsháza, a mely még egy századdal azelőtt mindig a főbíró magánlakásán volt, és a melynek telkét éppen 1737-ben vette a város a Szabó családtól.

Most pedig, lássuk a népet, mely ebben a városban élt. Rendkívül tanulságos és általánosérdekű volna pontos adatok alapján kimutatni K.-vásárhely város lakosságának összetételét, eredetét, de elégséges adatok híján erről még nem lehet szó. Talán nem érdektelen azonban, ha előadom azt, hogy szinte kezdettől fogva mostanig kütfőle elemből toborzódott össze a lakosság. Egyik és az eredetibb, a környező székely faluk népe a városok fejlődés törvényének megfelelően, lassú, de állandó beszívárgással tölti el a várost, megőrizve ezzel annak tiszta székely characterét, magához áthasonlítván, mábába olvasztván az elűtö idegen elemet. Ez a természetes fejlődés folyamata, mely a falusi ősfoglalkozású, tehát socialis tekintetben alsóbb fokozaton álló nép elemet egy-két nemzedéken át magasabb fokozatra, város lakó polgári középosztályá neveli.

A másik elem a nem székely eredetű bevándorlott elem, mely majdnem mindig kimutathatólag, nem a falusi gazdálkodó parasztsztyárból, hanem hasonrangu, de más vidéki középosztályból kerül ki.

Kézdivásárhely lakossága is ebből a két elemből alakult ki, alakul folyvást ma is, és ez a folyamata a XVIII. évszáz elején is kimutatható.

A város minden bizonynyal nagyban és egészben az őszékely környékbeli lakosság által alapított. De a városi szabadságok, melyek a jövővénynek tág mozgást engedtek a vásárhelyi nép foglalkozása, melyek a minél nagyobb, távolabb érintkezésnek kedveztek, kezdettől fogva sok távoli származásu embert kötöttek a városhoz. Már Zsigmond király 1427-beli szabadságlevele két k.-vásárhelyi osztályról szól, a lakosokról és jövevényekről (incolae et hospites).

A XVIII. század elején itt élt családok közül környékbeli székelyek a Jancsók Nyujtóról, a Szotyoriak szotyorból, a Bakák Kurtapatakról, a Tóthok Barátosról, a Barabások Albisből, a Tórkők Markosfalváról, a Bertalanok és Benkők valószínűleg Altörjáról, — ellenben nem székelyek a Dézsiek, Csieszárók, Sebesiek, Balogok, Ráczok, Turóciak stb.

A népmozgalmi statisztika igazolása szerint a városi patricius családok átlagos életkora ritkán több mint 300 év. Ez K.-vásárhelyen is talál általánosságban. Annak az Elek Benedeknek és Veres Máténak, kik mint K. vásárhely képviselői, tehát mindenestre előkelő emberei, 1557-ben Izabella királyné elé járultak, a XVIII. évszáz elején, 150 év múlva már semmi ivadéku nem létezik, családjuk kihalt. Azon családok közül, melyek 1602-ben a városon Bástia György kormányzónak hűségesküvetek, a XVIII. évszáz kezdetén, — tehát 100 év múlva — már kipusztultak az Akasztó, Buua, Bartha Boldizsár, Bonyhai, Berecz, Matkó, Pécsi, Raffai, Vajda, Kotnár, Nyiró, Szentí, Csonka, Likács. Ezekből némelyik, a fiu-leány-intézmény által más családban folytatását lel, mint pl. a Pécsi, melynek

leányági utódai, a Jancsóknak Pécsi-Jancsó nevű ága, maig is fentartsa a nevet.

A XVIII. század első felében foly tovább a családok kivieszésének folyamata. Ezen időben hal ki az aszalós, a Bolyó, Borsoly, Buza, Dani család.

Ellenben új családok is toborzódnak a város lakosságába és nyerneik polgárjogot. Ez időben telepednek K.-vásárhelyre a Sebesi, Kovács, Lakatos, Fülöp, Megyaszi stb. családok ősei. Az ország legkülönbözőbb részei szolgáltatják az ujonckor a város népossgéi fejlődéséhez. Így pl. a Lakatos család Pozsonyból, a Kovácsy Orvédndról (Biharmegye), a Balogh Mikulakáról (Áradmegye), a Turóczy Turóczmegyéből, a Kovácsok egyik ága és a kihalt Demeter család Moldvából, a Siffor, Szászöld-ről, a Sebesi Hosszufaloból telepedik K.-vásárhelyre.

A családnevek nem mindig állandók, nem ritkák a névváltozások és névingadozások. Három-négy nemzedéken át fel-felcseréltetnek és párhuzamosan használtatnak egy család kétféle elnevezései, ilyenformán: Szapanos alias Bodó, Szeben alias Szabó, Szabó alias Szöcs, Borbély alias Menyhart, Borbély alias Baka, Luczai alias Kerekes, Csontos alias Labonc, Máté alias Kovács, Kovácsy alias Üstgyártó, Turóczy Jeszenszky stb. Egyenesen esattanós a következő példa:

Pozsonyból idekerült egy lakatos mester, a kinek igazi családi nevét nem tudjuk, hihetőleg azonban német nevű lehetett, mert, a vásárhelyi székely ember egyszerűen Pozsoni alias Lakatos Jánosnak hívta származáshele és foglalkozása után; ennek volt 3 fia és az egyiknek neve lett Pozsoni alias Lakatos, utódainak egyszerűen Lakatos, — a másik Üstgyártó Bálint, utódaival együtt, a harmadik Csizsár István, szintén utódaival együtt. Tehát egy apától három család származott 180 év óta, melyek közül kettő ma is él. (Folytatjuk.)

gyar Gazdasszonyok budapesti árva-leányházára nézve. A tanács házról-házra való kéregetéssel a közönséget zaklatni nem kívánván, ez uton hozza a közönség tudomására, hogy a fent jelzett célokra adományokat a polgármester elfogad. Kézdivásárhelyt, 1905. november 29-én. A Városi tanács nevében Dr. Török Andor polgármester.

— **Pályázat öreg katonák részére.** Háromszékvármegye tek. alispáni hivatalának folyó hó 6-án kelt 11584/905. sz. rendelete alapján a herceg Schwarzenberg (Grüne) féle alapítványi helyek elnyerésére ezennel pályázatot hirdetek. Alapítványi kamat (egyes pályázó részére évi 21 korona) az 1906. évi március havában fog a pályázók közül azok részére kiutalványoztatni, a kik tekintettel vagyoni és családi viszonyaikra is, arra első sorban érdemeseknek találtnak. Pályázhatnak azon kiszolgált katonák, (Örmestertől lefelé) a kik az 1861 ik évig fenállott „brassói kerület”-hez tartoztak, a cs. és kir. közös hadseregben szolgáltak, jó magaviseletet

tanúsítottak a katonai szolgálatból való elbocsátás után is a legfelsőbb Uralkodó Ház iránt mindig hűséget tanúsítottak és a kik mindenben arra törekedtek, hogy a törvény és rend fennállása érdekében a polgári hatóságoknak segítségüket nyújtsanak. Pályázók végelbocsátási okmányukkal felszerelt pályázati kérésüket alólírt rendőrkapitánysághoz tartoznak 1906. évi január hó 5-ig benyújtani. A pályázati kéréshez szükséges egyéb okmányok a hatóság által hivatalból fognak beszerezteni. A fen kitűzött határidőn túl elkésve beérkezendő pályázati kérések figyelembe vételét nem fognak. Kézdivásárhely, 1905. november hó 15-én. Boda Gergely, h. rendőrkapitány.

— **A szerk. postája.** „Hozzá” című verset kaptuk. Gondolat, hangulat volna benne, de a formai nehézségeket nem tudta szerzője legyőzni s ezért legjobb akaratunk mellett is le kellett mondanunk közléséről. Azt hisszük, hogy telik onnan jobb is s azért ízenetünk ez: csak előre!

— **Jótekonyság.** A kézdivásárhelyi munkaképtelen öregek Baró Szentkereszty Stephanie nevét viselő menedékháza részére f. évi november hóban befolyt adományok: Jancsó Béla mészáros, Nagy Mózesné, Szűcs József, Özv. Szűcs Dánielné keresztes 60—60 fillér, Karleusáné, Szabó Gézánné, Zsilinszky Istvánné, Dávid János, Czecz Mártonné, Blatt Mihály 50—50 fillér, Jakab Józsefné, Özvegy Mazinger Józsefné, Özv. Ferenci Andrásné, Özv. Toth Mihályné, Gál Lázár, Finta Albert, Dr. Balog Vendelné, Kreniczki Árpád, Báthoriné, Borcsa Miklósné, Baló Ödönné, Bod Gézánné, Kovács Dánielné, Nagy Józsefné, Bartos Gyuláné, Nagy Gerőné, 40—40 fillér. Pirocska, N. N., Jancsó Jánosné, Szabó Albertné, Nagymihály Sándorné, Tóth Gyuláné, 30—30 fillér. (Folytatjuk.)

Sz. 4517—905.

Pályázati hirdetemény.

413/1905. főispáni számú rendelet alapján, Kézdivásárhely rendezett tanácsu város tanácsánál megüresedett rendőrkapitányi állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Az állás javadalmazása évi 2000 azaz Kettőezer korona törzsfizetés és 300 azaz Háromszáz korona lakbér. Az állás nyugdíj jogosultsággal van egybekötve.

Felhívtnak a pályázni kívánók, hogy előképzettségüket és eddigi szolgálatukat igazoló okmányaikkal kellően felszerelt pályázati kérésüket folyó 1905 évi december hó 31-ik napjáig bezárólag méltóságos hallerkői gróf Haller János háromszékvármegyei főispán urhoz címezve adják be.

Kézdivásárhely, 1905. évi december hó 4-én.

Dr. Török Andor,
polgármester.

(132. 1—2.)

Hirdetemény.

A csernátoni utcában a néhai Benkő József-féle ház, a közösség megszüntetése végett december 10-ikén délután a városházánál szabadkézből az örökösök által el fog árvereztetni.

(129. 3—3.)

Uj cipész üzlet!

Tisztelettel hozzuk a n. é. közönségnek becses tudomására, hogy az ország nagyobb városaiban több év alatt szerzett tapasztalattal vissza térve, itt helyben egy

cipész üzletet

nyitottunk, melyben Box, Zsevró és minden másnemű bőrből állandó raktárt tartunk. Készítünk a mai kor igényeinek megfelelő divatos és a legkényesebb igényeket is kielégítő cipőket, uri eszmákat a lehető legjutányosabb árak mellett.

A n. é. közönség szíves pártfogását kérve, vagyunk Kézdivásárhely, 1905. dec. hó.

tisztelettel:

131. 2—3.

Antalfy Testvérek
a postahivatallal szemben.

A mai modern kornak teljesen megfelelő könyvnyomda.

A „SZÉKELYFÖLD” politikai hírlap kiadóhivatala.

IFJ. JANCÓSÓ MÓZES

gőzerőre berendezett könyvnyomdája, könyvkötészete, papír-, írószer- és könyvkereskedése.

KÉZDIVÁSÁRHELYT

a „Jancsó”-féle gyógytár mellett.

Legelősebb bevasárlási forrás
Olcsó! Szép! Tartós! Meglepő!
DIVÁNY- és GARNITURÁKBÓL

Ifj. Jancsó Mózes
kárpitos és díszítő műhelyében
Kézdivásárhelyt.

Készítetek saját felügyeletom alatt:
új ebédlő- és heverő-diványokat, garnitúrákat, matracokat, foteleket, diványpárnákat, stb. szóval minden eszakra vágó munkákat, ugyisintén bármilyen rongálódott diványok, fotelek, stb. újratömését vagy behuzását olcsó és jutányos árak mellett teljesen újjá alakítottok át.

Gyorsan, izléssel és a legelősebb árban készít el minden a könyvnyomdai szakmába vágó munkákat, u. m.: irodalmi műveket, tudományos és irodalmi folyóiratokat, tankönyveket, heti és havi lapokat, kereskedők és iparosok részére számlákat, gyászjelentéseket, körleveket, üzleti könyveket, névjegyeket, meghívókat, falragaszokat, stb. stb.

Butorraktáromban

mindig készletben tartok: ebédlő és szalon berendezéseket, ruha-, mosdó-, éjjeli- és étszekrényeket míványnyal és anélkül, garnitúrákat, sodrony betéteket, ágyakat, matracokat, hajlitott és préselt ületű szőkeket, tüggönytartókat, gyermekkoecákat, stb. stb., melyeket szintén felügyeletom alatt — kitűnő száraz anyagból — saját asztalos, esztergályos és faragó műhelyemben készítetek, s azoknak úgy jószágáért mint tartósságáért teljes felelősséget vállalok.

Könyvkötészetemben

minden fajta könyvek bekötését nagyon jutányos áron eszközölöm s azokat kívánatra ellátatom éresarkokkal, miáltal azok tiszszerte tartósabbakká válnak.

Nyomtatvány raktáromban

minden szükségeltető községi, közigazgatási, egyházi és ügyvédi nyomtatványok finom papíron nyomva, állandóan nagy raktáron vannak.